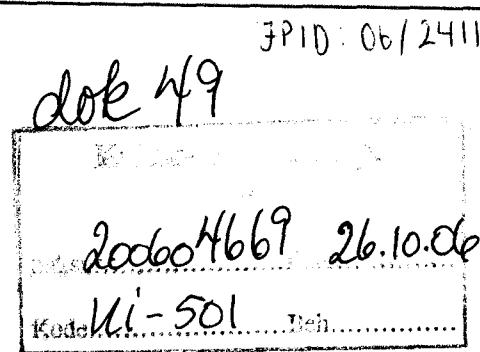


DEN NORSKE KIRKE
Agder og Telemark bispedømmeråd

Det Kongelige Kultur- og Kirkedepartement
Kirkeavdelingen
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO



Dato: 24.10.2006

Vår ref: 06/30-38 aml

Deres ref:

Høringsuttalelse NOU 2006: 2 Staten og Den norske kirke

Agder og Telemark bispedømmeråd har på sitt møte 18. okt. behandlet NOU 2006: 2 Staten og Den norske kirke. I tillegg til utfylt spørreskjema har rådet også utformet en egen høringsuttalelse som ligger som vedlegg til dette brevet.

Som det fremgår av uttalelsen er denne enstemmig på alle punkt så nær som punktet om gravferdsforvaltningen hvor rådet deler seg i et flertall og et mindretall.

Saken er tillagt stor vekt og oppmerksomhet fra bispedømmerådets side og vi håper at uttalelsen vil bidra til en god prosess og avklaring i det videre arbeidet.

Med vennlig hilsen

Tormod Stene Hansen
Stiftsdirektør

Anders Mathias Larsen

rådgiver

Direkte innvalg: 38105130

Vedlegg:

Staten og Den norske kirke –Høringsuttalelse fra Agder og Telemark
Bispedømmeråd.

Utfylt spørreskjema.

Kopi:

Kirkerådet

Alle bispedømmeråd

STATEN OG DEN NORSKE KIRKE

-HØRINGSUTTALELSE FRA

AGDER OG TELEMARK BISPEDØMMERÅD

INNLEDNING

Agder og Telemark bispedømmeråd vil berømme Gjønnnesutvalget for en grundig og god utredning. Den gir etter vår mening et godt bakteppe og et solid grunnlag for å gjøre seg opp en kvalifisert mening om et så stort og viktig og komplisert tema som forholdet mellom Staten og Den norske kirke er. Dette berører avgjørende forhold både for enkeltmennesker og for samfunnet. Det stiller krav til respekt for de lange historiske linjene og åpenhet for et samfunn i endring. Dette er på en god måte ivaretatt i Gjønnnesutvalgets arbeid.

Det tilsendte spørreskjemaet gir ikke i samme grad mulighet til å reflektere de problemstillingene som saken reiser, og vi vil derfor i tillegg benytte muligheten som gis til å utdype våre synspunkter i følgende høringsuttalelse:

KIRKEORDNING (Til spm. 2 og 3)

Agder og Telemark bispedømmeråd støtter i hovedsak den konklusjonen som flertallet i Gjønnnesutvalget legger frem som fremtidig kirkeordning og som har fått betegnelsen "Lovforankret folkekirke".

Det innebærer at relasjonen mellom kirke og stat endres fra dagens ordning slik at kirken blir et selvstendig rettssubjekt som ikke lenger er rettslig underordnet staten. Likevel slik at Den norske kirke gis en særlig status i forhold til andre tros- og livssynssamfunn gjennom en egen kirkelov.

Agder og Telemark bispedømmeråd er også av den mening at kirken bør nevnes særskilt i Grunnloven for å vise den historiske, kulturelle og reelle betydningen kirken har i vårt samfunn.

For Agder og Telemark Bispedømmeråd er det svært viktig at Den norske kirke skal opprettholde sin rolle som en bred folkekirke. At den fortsatt skal være en landsdekkende kirke som gir rom for og næring til medlemmenes trosengasjement og aktivitet.

Om kirkens relasjon til staten endres, bør ikke relasjonen til folket endres. Kirken må fortsatt ha en rolle som en samfunnsinstitusjon og være aktivt tilstede i alle lokalsamfunn.

Det påhviler alle parter et stort ansvar for å sikre at prosessen og den videre behandling ikke gir folk en opplevelse av "å miste sin kirke."

På den andre siden vil Agder og Telemark bispedømmeråd påpeke at en lovforankret folkekirke som blir selvstendig og ansvarliggjort, vil kunne oppleves som et mer forpliktende, engasjerende fellesskap og dermed skape grobunn for mer vitalitet blant medlemmene.

Det er uansett menighetens arbeid lokalt og deres evne til å nå ut og omfavne alle sine medlemmer som vil være det viktigste for kirkens fremtid- ikke kirkeordningen i seg selv.

Saken berører mange områder og gir nye store utfordringer, men det er viktig at det i denne fasen først og fremst fokuseres på de overordnede prinsipielle spørsmålene.

OVERORDNEDE PRINSIPPER (til spm.1)

Agder og Telemark bispedømmeråd vil fremheve følgende prinsipper som grunnlag for tros- og livssynspolitikken

1. Den norske kirkes identitet som trossamfunn og rolle som folkekirke
2. Prinsippet om tros- og livssynsfrihet.
3. En aktiv og støttende livssynspolitikk

DEN NORSKE KIRKE SOM TROSSAMFUNN OG FOLKEKIRKE

Vi har en tusenårig tradisjon i Norge med nære bånd mellom Den norske kirke og folket. Enn kirke på hvert sted har gitt en åpen og nær mulighet for folk flest til å eie en tro og et håp og møte en kjærlighet som bærer i livets gleder og sorger. Denne nasjonalkirkelige arven må ikke brytes med brå endringer i relasjonene mellom stat og kirke. Den norske kirkes rolle som folkekirke er et historisk gitt prinsipp som bør videreføres - både i praksis og gjennom ordninger som ivaretar trygge bånd mellom kirke og folk.

Samtidig utfordres den nasjonalkirkelige arven i statskirkemodellen av et samfunn i endring, av andre viktige prinsipper som religionsfrihet, og ikke minst av kirkens identitet som trossamfunn.

Den norske kirke er et trossamfunn som har sitt fundament og sin forankring i Bibelen og bekjennelsen. Gjennom dåpen og troen skapes et felleskap med sine strukturer og ordninger. I kraft av dåpen gis det medlemskap til kirken.

Kirkens selvforståelse innebærer at den må få utforme sitt læregrunnlag og utnevne sine ledere og selv kunne styre i saker som har med kirkens indre liv å gjøre. Vi støtter derfor Sivertsen- utvalgets konklusjon (NOU 1975:30) "*Det er prinsipielt ikke riktig at et trossamfunn styres av Statsrådet gjennom et regjeringskontor*"

Ordningen i dag med blant annet en politisk utnevning av proster og biskoper er problematisk. Argumentet om at de utnevnes av et "kirkelig" statsråd som er å forstå som et kirkelig organ har sin historiske bakgrunn og er kanskje formelt rett. Gjønnnesutvalget peker likevel på at det i praksis er et politisk organ, siden det er valgt på politiske premisser og har sin plattform i Stortinget som ikke er bundet av noen konfesjon.

Selv om utnevnelsen av proster delegeres til kirkelige organer for å gi kirken mer selvråderett, slik det tidligere er gjort for sokneprester, påpeker Gjønnnesutvalget at delegasjon av retten til utnevning av biskoper til kirkelige organer ikke vil være mulig uten en grunnlovsendring som tar vekk fundamentet for dagens statskirkeordning.

TROS- OG LIVSSYNSFRIHET

Tros- og livssynsfriheten er en betydelig utfordring for dagens statskirkeordning. Selv om praktiseringen av ordningen er liberalisert med årene, og det ikke er noen umiddelbar og juridisk konflikt mellom vår statskirkeordning og internasjonale menneskerettighetskonvensjoner, så er vi i et grenseland.

Gjønnnesutvalget påpeker at selv om det så langt ikke har skjedd, kan internasjonale organer i prinsippet komme til at statskirken helt eller delvis er folkerettsstridig.

Mye tyder også på at kravet til tros- og livssynsfrihet vil bli skjerpet i årene fremover.

I et samfunn som i økende grad er flerkulturelt og flerreligiøst blir det stadig vanskeligere å argumentere for en stat som konstitusjonelt er knyttet opp til et bestemt kirkesamfunn.

Og selv om en kan argumentere juridisk for ordningen, er det ikke vanskelig å se at det moralsk sett blir komplisert og at mange kan føle seg forskjellsbehandlet.

Tros og livssynsfriheten utfordres også når grunnlovens §12 fordrer bekjennelsesplikt for over halvparten av "Statsraadets medlemmer". Og selv om dette kan endres og justeres til å gjelde kun kirkestatsråden, slik bl.a. KA foreslår, blir det likefullt prinsipielt problematisk.

EN AKTIV RELIGIONSPOLITIKK

Agder og Telemark bispedømmeråd støtter også Gjønnesutvalgets flertall i synet på at Staten skal drive en aktiv støttende tros- og livssynspolitik. Ved å nedfelle dette i en egen paragraf i grunnloven, vil det sterkt markere viktigheten av saken og at dette ikke så lett endres ved skiftende stemninger.

En aktiv støttende politikk på dette området innebærer at både lovgivningen og offentlig økonomiske bevilgninger skal aktivt understøtte og legge tilrette for tros- og livssynssamfunnenes virksomhet. På den måten vil en bedre sikre at det blir rimelig tilgang til gudstjenester og kirkelige handlinger uavhengig av bosted. Samfunnet understreker dermed betydningen av det viktige og allmenne gode som tro og livssyn representerer.

Det er også viktig at Den norske kirke med den dominerende posisjonen den har i folket fortsatt får fungere med sin tilstedeværelse som en aktiv premissleverandør og bidragsyter i det offentlige rom. Det er derfor naturlig at det som nevnt utformes en egen rammelov for Den norske kirke. Slik sett vil Den norske kirke fortsatt kunne ha en lokomotivfunksjon for å fremme og reise etiske verdimeslige og religiøse spørsmål – mer enn det staten og mindre tros- og livssynssamfunn kan makte.

STATENS VERDIGRUNNLAG (Til spm. 6)

En av konsekvensene av å endre relasjonen mellom kirke og stat - slik som vi gir vår tilslutning til - er at grunnlovens §2 annet ledd må fjernes. For mange representerer dette leddet en sikring av viktige verdier i samfunnet.

Agder og Telemark bispedømmeråd mener det er viktig for samfunnet å ha en samlende verdiparagraf og vil støtte forslaget om at den nedfelles i grunnloven. En slik paragraf bør vise til den kristne og humanistiske arven som samfunnet vårt historisk sett er tuftet på. Vi gir derfor vår tilslutning til det forslag som knyttes opp mot Grunnlovens §2 første ledd :” *Alle indvaanere av Riget have fri Religionsutøvelse. Den kristne og humanistiske Arv forbliver Statens værdigrunnlag.*”

ØKONOMI OG ORGANISERING (Til spm. 4)

Agder og Telemark bispedømmeråd ser i likhet med flertallet i Gjønnesutvalget at det offentlige bør stå for hovedtyngden av finansieringen. Fordelingen mellom staten og kommunenes andel kan være et spørsmål om hensiktsmessighet. Det er likevel svært viktig å beholde det kommunale ansvaret. Kommunene står nærmest behovene og kjenner derfor lettere ansvaret.

Menighetenes eget arbeid som ikke naturlig dekkes av det offentlige finansieres av kirken selv.

Agder og Telemark bispedømmeråd ønsker ikke at det utvikles et nytt sterkt forvaltningsnivå som får tilsettings- og arbeidsgiveransvar for alle lokalkirkelig tilsatte. Soknet er og skal være grunnenheten i Den norske kirke slik det nå er uttrykt i kirkeloven. Bispedømmet har en lang og god tradisjon som en viktig samordnings- og tilsynsfunksjon og ikke minst som en støtte og inspirasjon for de lokale menighetene. Dette bør ikke svekkes. Bispedømmet bør i fortsettelsen ha tilsettings- og personalansvar for prester og i fremtiden også for prostene.

Utnevnelsen av biskoper og prosedyrene rundt det krever en nærmere gjennomdrøfting, men bør plassert i Kirkerådet eller i et eget tilsettingsorgan

GRAVFERDSFORVALTNINGEN (Til spm. 7)

Gravferdstjenestene er en offentlig sak. Forvaltningen av dette krever høg kompetanse i et følsomt område

Gravferdsforvaltningen ligger i hovedsak i dag i de kirkelige fellesråd, men med mulighet til å inngå avtaler om å overføre ansvaret til kommunene. Ordningen synes i dag å fungere rimelig godt, og i de aller fleste tilfellene er gravferdene utført av Den norske kirke med til dels gode tilbakemeldinger.

Et flertall på fem i Agder og Telemark bispedømmeråd mener at ettersom gravferdstjenestene er en offentlig sak, bør dagens praksis endres slik at ansvaret tillegges kommunene. Det vil sikre en størst mulig grad av likestilling mellom tros- og livssynssamfunnene. Men det bør ikke være noe til hinder for at kommunene kan kjøpe tjenester av kirken der det av sedvane og god tradisjon er naturlig.

Et mindretall på to i rådet mener derimot at ordningen slik den i dag praktiseres fungerer godt. De kirkelige fellerådene med sin kjennskap til hva tro og livssyn betyr, vil kunne håndtere dette med den respekt og omtanke som dette fordrer.

I dette er det ikke noe til hinder for at fellesrådene på sin side kan delegere dette til kommunene.

Det er mulig det i dette spørsmålet vil utvikle seg ulike praksiser alt etter om en er i en stor by eller befinner seg på landsbygda.

Agder- og Telemark bispedømmeråd har ingen innvendinger mot at kirkegårdene endrer navn til det mer nøytrale "Gravlund", men at det markeres klart hva som er vigslet jord. På den måten sikrer en at gravlundene er for alle innbyggerne uavhengig av tro og livssyn.

KIRKEBYGGENE (Til spm. 8)

Det er soknene som i dag eier kirkebyggene. Det har lange tradisjoner og det er lite som taler for at ordningen bør endres. Det lokale eierskap avfører stor omsorg og omtanke for kirkene og sikrer at de blir holdt og stelt på en god måte. Mange menigheter har dessuten nedlagt store ressurser og egne midler i sine lokale kirker.

Selv om Den norske kirke etter den foreslåtte endringen vil bli et eget rettssubjekt og dermed kunne stå som eier, vil det skape unødig avstand og nye tunge administrative rutiner som ikke vil tjene saken..

Den Norske kirke sentralt ved Kirkemøtet bør imidlertid inn i de rettslige forhold som i dag etter kirkeloven ligger i departementet.

Agder og Telemark bispedømmeråd mener i likhet med Gjønnnesutvalget at det må etableres særskilte ordninger for finansiering av kirkebyggene som er fredede eller verneverdige også for bygg for andre tros- og livssynssamfunn. Men en slik ordning bør utredes uavhengig av hvilken relasjon det blir mellom Kirke og Stat.

DEMOKRATI I KIRKEN Til spm. 5)

I den offentlige debatt om demokrati i kirken er det viktig å se forskjell på ulike former for demokrati, så en ikke snakker forbi hverandre, men har forståelse og respekt for forskjellene

I Staten utledes makten av folkets vilje uttrykt i valg. Det hele er basert på folkesuverenitetsprinsippet.

Et kirkelig valgt organ er bundet til kirkens læregrunnlag og forpliktet på kirkens oppdrag. Brytes det prinsippet rokker en ved kirkens selvforståelse.

Demokratiet i kirken er basert på tanken om det allmenne prestedømme som stiller alle medlemmer(de dømte) likt. Ut fra kirkens selvforståelse er det ikke først og fremst enkeltmedlemmene som er utgangspunktet, men den lokale menighet. Valget bør derfor utgå fra den gudstjenestefeirende menighet.

Derfor er det god basis for å tenke at det er de valgte menighetsrådet som sender sine medlemmer til Fellesråd og velger Bispedømmeråd og som igjen i hovedsak utgjør Kirkemøtet. Kirkemøtet velger så sitt Kirkeråd.

Diskusjonen om å utvikle en valgordning hvor det blir mer direkte valg på noen av representantene til Bispedømmeråd og eventuelt Kirkemøtet, kan være motivert ut fra behovet for å skape mer engasjement og valgdeltakelse blant medlemmene. Men det kan like fort skape situasjoner av kampanjer og fokus på enkeltsaker eller enkeltpersoner mer enn på det som har sin basis i livet i den lokale menighet.

Agder og Telemark bispedømmeråd ser det som ønskelig at en i hovedsak beholder nåværende valgordning slik at de som velges har sin forankring i det lokale menighetsarbeidet og springer ut av det demokratisk valgte menighetsrådet.

Demokratiet er utviklet på alle nivå i kirken og gir mulighet for alle medlemmene til å bidra om enn indirekte til alle valg. Kirken er derfor godt rustet til å fungere som en selvstendig kirke.

Enkeltforhold som rekrutteringsprosedyrer og nominasjonsprosesser bør gjennomgås, men utfordringen er mer å utnytte og bruke de ordningene som er, mer enn å utviklet nye.

At valgdeltakelsen ved menighetsrådsvalgene kun er på rundt 3% er en stor utfordring. Ulike forsøk er gjort for å øke deltagelsen og dette arbeidet bør intensiveres, men lav valgdeltakelse alene gir ikke grunnlag for å endre valgordningen.

Den foreslåtte endringen i relasjonen mellom stat og kirke vil sannsynligvis utløse større grad av engasjement og dermed valgdeltakelse når beslutningene helt og holdent ligger i kirkens egne organer.

Staten og Den norske kirke – Spørsmål til høringsinstansene

Navn på høringsinstans:

Type høringsinstans

- ☐ Kommune
- ☒ Menighetsråd/kirkelig fellesråd/bispedømmeråd
- ☐ Prost/biskop
- ☐ Tros- eller livssynssamfunn utenfor Den norske kirke
- ☐ Frivillig organisasjon innenfor Den norske kirke
- ☐ Annen offentlig instans
- ☐ Annen privat instans

1. Hvilke overordnede prinsipper bør ligge til grunn for tros- og livssynspolitikken?

Svar:

Se eget høringsnotat

2. Den norske kirke som statskirke:

- ☐ Bør fortsette
- ☒ Bør avvikles
- ☐ Vet ikke / ønsker ikke å svare

3. I hvilken lov bør Den norske kirke være forankret?

- ☒ Grunnloven
- ☒ Egen kirkelov vedtatt av Stortinget
- ☐ Lov om trossamfunn
- ☐ Vet ikke / ønsker ikke å svare

4. Hvordan bør Den norske kirke finansieres?

- ☐ Gjennom medlemsavgift
- ☐ Medlemsavgift med noe støtte fra det offentlige
- ☐ Støtte fra det offentlige og med noe medlemsavgift
- ☒ Offentlig finansiering uten medlemsavgift
- ☐ Vet ikke / ønsker ikke å svare

Se eget høringsnotat

5. Hvordan bør valgordningene og demokratiet være dersom statskirkeordningen avvikles?

- ☒ Valgordningene bør være som i dag
☐ Øke bruken av direkte valg til kirkens besluttende organer
☐ Vet ikke / ønsker ikke å svare

Eventuelle andre ordninger:

Se eget høringsnotat

6. Dersom statskirkeordningen avvikles, hva bør i så fall stå i § 2 (eller i en annen paragraf) i Grunnloven i tillegg til prinsippet om religionsfrihet?

(Her kan du/dere sette kryss på ett eller flere alternativer)

- ☐ Ingen tillegg
☐ De politiske prinsipper som statsforfatningen bygger på; så som demokrati, rettstaten og menneskerettighetene
☒ Det kristne og humanistiske verdigrunnlaget
☐ Det humanistiske verdigrunnlaget
☐ At Den norske kirke er en evangelisk-luthersk kirke
☐ Vet ikke / ønsker ikke å svare

Eventuelt annet:

Se eget høringsnotat

7. Hvem bør ha ansvaret for gravferdsforvaltningen?

- 2 stemmer ☒ Den lokale kirke (menighetsråd eller kirkelig fellesråd)
5 stemmer ☒ Kommunen
☐ Vet ikke / ønsker ikke å svare

Se høringsnotat.

8. Hvem bør eie og forvalte kirkebyggene?

- ☐ Den lokale kirke bør eie kirkebyggene og ha det økonomiske ansvaret
☒ Den lokale kirke bør eie kirkebyggene, og kommunen bør ha det økonomiske ansvaret
☐ Kommunen bør eie kirkebyggene og ha det økonomiske ansvaret
☐ Vet ikke / ønsker ikke å svare